

Slovenský jazyk – 7. ročník podľa novej učebnice

(slohové témy sú označené zelenou farbou)

I. Opakovanie zo 6. ročníka

II. Komunikačné situácie

1. Komunikácia

Komunikácia - slúži na dorozumievanie, vymieňanie si informácií, vytváranie vzťahov k iným ľuďom.

Vysielateľ – hovoriaci alebo píšuci človek

Príjemca – poslucháč, čitateľ

Podoby:

- ústna a písomná (písaná)
- súkromná a verejná
- neoficiálna a oficiálna
- priama (tvárou v tvár) a technicky sprostredkovaná
- monologická a dialogická

Komunikujeme pomocou:

- jazykových prostriedkov (slová a ich tvary, vety, text)
- mimojazykových prostriedkov (pohľad, mimika, gestá, postoj, vzdialenosť od príjemcu)

Významy viet môžeme meniť pomocou **zvukových** prostriedkov (napr. melódia vety, dôraz, tempo, sila hlasu)

Výber jazykových prostriedkov ovplyvňujú:

1. **osobitosti ľudí** - vek, pohlavie, nálada, temperament, vzdelanie, rozumová úroveň, záujmy, zamestnanie, skúsenosti, vzťahy medzi vysielateľom a príjemcom inf.
2. **Prostredie**
3. **Forma**, akou komunikácia prebieha (ústna a písomná, priama a technicky sprostredkovaná)

2. Asertívna a efektívna komunikácia

Asertívna komunikácia - komunikácia, v ktorej človek dokáže vyjadriť svoj názor a pritom je ohľaduplný k ostatným. Zahŕňa:

- schopnosť premerane prejavovať svoje pocity
- schopnosť jasne vyjadriť, čo sa nám na správaní druhého človeka páči a čo nám prekáža
- schopnosť povedať nie
- schopnosť povedať kompliment (ocenenie) a aj ho vedieť prijať
- schopnosť požiadať iného človeka o pomoc
- schopnosť počúvať druhých

Asertivita **neznamená** tvrdé presadzovanie seba ani neohľaduplné a agresívne správanie

Efektívna komunikácia – je taká, v ktorej sa nám podarí dosiahnuť komunikačný zámer, čiže cieľ, pre ktorý sme do komunikácie vstupovali.

Komunikačné zámery sú rôzne:

- oznámiť niekomu niečo
- vysvetliť niekomu niečo

- požiadať niekoho o radu, pomoc
- vyzvať niekoho, aby niečo urobil/neurobil
- poprosiť niekoho o niečo, rozkázať niekomu niečo
- povzbudiť niekoho, zabaviť, rozveseliť
- odporučiť niečo, presvedčiť niekoho o niečom, presadiť svoj názor, návrh
- ospravedlniť sa, vyhovoriť sa, vyčítať niekomu niečo
- varovať niekoho pred niečím...

3. Nespisovné slová v súkromnej komunikácii

K nespisovným slovám patria:

1. **Nárečové slová** – nárečím hovoria obyvatelia istej zemepisnej oblasti (dziefka, vidziš, valal, bndurky, ledvaj...)
2. **Slangové slová** – slang používajú v súkromnom styku skupiny ľudí s rovnakým zamestnaním, záľubami, študenti a pod. (perfiš, učka, kamoš...)

4. Skratky v písomnej komunikácii

Skratky - vznikajú skracovaním slov v dôsledku rýchleho tempa života. Sú to ustálené slovné jednotky, ktoré vznikli skrátením slova alebo slovného spojenia. Píšeme za nimi **bodku**. (č. - číslo, s. – strana, atď. – a tak ďalej, a pod. – a podobne)

Skracovaním vznikajú aj:

Značky – sú to dohovorené ustálené symboly na označovanie meracích jednotiek a chemických prvkov, peňažnej meny, štátnych poznávacích značiek áut (m, km, ml, kg, t, ha, h, Kč)

Iniciálové skratky – vznikajú:

- Zo začiatkových písmen jednotlivých slov združeného pomenovania: ZŠ – základná škola, PSČ – poštové smerové číslo, CD – kompakt disk
- Z viacslovného vlastného mena: SR – Slovenská republika, SND – Slovenské národné divadlo, MS – Matica slovenská

Tieto skratky sa **neskloňujú**. Čítajú sa ako písmená a abecede: zéeš, esendé, cédé...

Píšeme ich **veľkými písmenami**. **Nepíšeme** za nimi **bodku**.

Skratkové slová: Slovnaft (zo slovenská nafta), TANAP (Tatranský národný park)

III. Komunikácia v spoločnosti

1. Tvoríme príhovor (prívet)

Príhovor – je rečnícky prejav, ktorým otvárame alebo zakončujeme nejaké spoločenské podujatie.

Uvítací – napr. otvorenie školského roka, slávnosť ku Dňu matiek, slávnosť pri výročí školy alebo obce, otvorenie súťaže, privítanie spisovateľa na besede...

Záverečný - napr. ukončenie súťaže, medzinárodnej návštevy...

Rečnícke vystúpenie, napr. prednes prívetu, má zapôsobiť na poslucháčov, má ich zaujať.

Docielime to:

- celkovým **vzhľadom a oblečením**, dôstojným **postojom**, náležitou **mimikou** a jemnou **gestikuláciou**
- správnou **artikuláciou** a **spisovnou výslovnosťou**

- správnou **intonáciou**, uplatňovaním **vetného dôrazu**, vhodne volenými **prestávkami**, pomalším **tempom** reči, primeranou **silou hlasu**
- použitím **rečnických otázok** a **zvolacích viet**, **obrazných pomenovaní**

2. Slová cudzieho pôvodu

Podľa pôvodu rozlišujeme v našom jazyku:

1. **domáce slová** – dom, dcéra, zrno, dieťa...
2. **slová cudzieho pôvodu** – fyzika, benzín, soprán, delfín...

Preberanie z iných jazykov:

ANJ – gól, pulóver	RUS – maják, paluba
NEM – fašírka, flauš	ČES – prospech, dojem
FRA – blúza, garáž	MAĎ – palacinky, guláš
TAL – soprán, špageta	RUM – žinčica, fujara
ŠPA – armáda, vanilka	GRE – hymna, jota
TUR – jogurt, papuča	

V slovách cudzieho pôvodu sa zachováva ich **pôvodná výslovnosť a pôvodný pravopis**: Slabiky de, te, ne, le, di, ti, ni, li **vyslovujeme tvrdo**. (delegát, televízia, nervozita, lečo, dioptrie, tím, nikotín, limit, sanitka...)

Pravopis

	i	y
Po mäkkých spoluhláskach	<i>citát, citrón, cimbal,</i>	<i>cylinder, cyprušteľ, bicykel,</i>
Po tvrdých spoluhláskach	<i>hipodróľ, gigantický, história, chirurg, skicár, gilotína, girlanda, hit, chinín, chiméra, kimono, kino, kilogram, historik,</i>	<i>gymnastika, hymna, hydrant, hypnóza, hysterik, hypermarket, hyena, dynamický</i>
Po niektorých obojakých spoluhláskach	<i>birmovka, minister, pikap, riviéra, silikón, zinok, fiktívny, fitnes, finiš, fínčina, fíngovaný, bizón, biskvit, minimum, sífón, vineta, pilot, rizoto, siláž, vírus</i>	<i>byrokracia, myrha, Pytagoras, rytier, symfónia, zygota, fyziológ, byzantský, mykológ, pyrė, kryštal, symbióza, myrha, pylón, rým, symetrický</i>

3. Slová podľa dobového výskytu

Slovná zásoba je súhrn všetkých slov v národnom jazyku.

Národným jazykom rozumieme **spisovný jazyk a nárečia**.

SZ sa vyvíja. Niektoré slová sa prestanú používať, iné slová vznikajú a pribúdajú do SZ.

SZ je spracovaná v slovníkoch slovenského jazyka.

V **Slovníku slovenského jazyka I.-IV.** zväzok je zoskupených okolo **150 000** slov.

V **Krátkom slovníku slovenského jazyka** je okolo **60 000** slov.

Slová podľa dobového výskytu:

1. **historicky bezpríznaľové** – slová používané od najstarších čias podnes (*mama, ja, dnes*)
2. **historicky príznakové** – historizmy, archaizmy, zastarané a zastarávajúce slová, neologizmy

Slová podľa dobového výskytu:

- **staré slová** – historizmy, archaizmy, zastarané slová
- **nové slová** – neologizmy

historizmy	archaizmy	zastarané slová	neologizmy
- slová pomenujúce javy a predmety, ktoré zanikli a už sa bežne nepoužívajú: <i>dolomán, rif, šesták, zlatka, grifel, dvoran, hintov, hajdúch, dereš, župa, zeman</i>	- pomenujú existujúce javy a veci, ktorých názvy sú nahradené modernejšími slovami, a preto sa nepoužívajú <i>sklep(obchod), letá (roky), silospyt (fyzika), merba (geometria), počty aritmetika)</i>	- pomenujú existujúce javy a veci, pre ktoré existujú novšie pomenovania. - niektoré z týchto slov používajú príslušníci staršej generácie <i>šenkár (krčmár), bukréta (kýtica), choseň (úžitok), gánok (chodba), knihovňa (knížnica), okázalý (veľkolepý, parádny)</i>	- nové slová, ktoré vznikajú na pomenovanie nových predmetov a javov - ročne do SZ SJ pribúda okolo 500 nových slov <i>kalkulačka, linformatika, čip, disketa, programátor, internet, mobil, sponzor, esemeska, webkamera, tyčonga, čambrdla, ringo</i>

IV. Slovné druhy

1. Opakovanie učiva o podstatných menách

Pomnožné podstatné mená – podstatné mená, ktoré pomenujú 1 vec množným číslom. Takého podstatné mená nemajú tvar jednotného čísla.

Ich rod sa nedá určiť ani pomocou ukazovacích zámen ten, tá, to, ani pomocou tvaru prídavného mena.

Rod pomnožných podstatných mien určujeme podľa zakončenia v troch pádoch: Npl., Dpl., Lpl.

	Npl.	Dpl.	Lpl.	
duby	-y	-om	-och	<i>Piešťany, Margecany, fašiangy, hody,</i>
stroje	-e	-om	-och	<i>okuliare, Tat. Matliare,</i>
ženy	-y	-ám	-ách	<i>noviny, Tatry, Pieniny, šaty, Alpy, obličky, vidly</i>
ulice	-e	-iam	-iach	<i>Vianoce, rifle, nohavice, sane, hrable,</i>
mestá	-á	-ám	-ách	<i>vráta, mestá, ústa, bedrá, bradlá,</i>
srdcia	-ia	-iam	-iach	<i>Lukovištia,</i>

2. Opakovanie učiva o prídavných menách (viď 6. ročník)

3. Umelecký opis

Umelecký opis – opis, v ktorom je nejaká vec alebo jav opísaný obrazne, pomocou umeleckých prostriedkov. Vyjadrujú sa v ňom pocity, nálady aj myšlienky autora, preto sa nazýva aj **citovo zafarbený** alebo **náladový** opis.

4. Číslovky

- sú **ohybné** i **neohybné plnovýznamové** slová, ktoré vyjadrujú: **počet** osôb, vecí, a javov, **poradie** osôb, vecí, javov **počet druhov** osôb, vecí **číselné členenie** osôb a vecí

- členíme ich na: **určité** – vyjadrujú matematicky presný počet alebo poradie osôb, vecí, dejov
(*päť hráčov, dvanásť mesiac, hádže druhý raz*)

neurčité – pomenúvajú počet alebo poradie len približne

(*veľa hráčov, málo ľudí, viacero detí, mnohonásobný víťaz*)

- rozdeľujeme ich na:

<i>druh</i>	<i>otázka</i>	<i>určité</i>	<i>neurčité</i>
základné	koľko? koľkí?	desať, päť, tristo	málo, veľa, menej, viac
skupinové	koľko?	dvoje, troje, štvoro, päťoro, desatoro,	viacero
radové	koľký?	prvý, druhý, piaty	posledný, niekoľký
druhové	koľkoraký?	trojaký, päťoraký	mnohoraký
násobné	koľkonásobný? koľkokrát? koľko ráz?	Päťnásobný Päťkrát Päť ráz	niekoľkonásobný veľakrát viac ráz

ZÁKLADNÉ ČÍSLOVKY

- skloňovanie: číslovky **jeden, dva, tri, štyri** majú *samostatné skloňovanie*

číslovka **jeden** – sg.

číslovka **jeden** – pl.

<i>pád</i>	<i>MR – sg.</i>	<i>ŽR – sg.</i>	<i>SR – sg.</i>	<i>MR – životné – pl.</i>	<i>MR – neživotné- pl. ŽR, SR – pl.</i>
N	jeden	jedna	jedno	jedni	jedny
G	jedného	jednej	jedného	jedných	jedných
D	jednému	jednej	jednému	jedným	jedným
A	jedného-živ. jeden-neživ.	jednu	jedno	jedných	jedny
L	o jednom	o jednej	o jednom	o jedných	o jedných
I	jedným	jednou	jedným	jednými	jednými

- tvary čísloviek **jedni, jedny** sa používajú s **pomnožnými** podstatnými menami,

s podstatnými menami, ktoré označujú **osoby a veci** jestvujúce v **pároch** (*jedny nohavice, jedni manželia*)

<i>pád</i>	<i>dva</i>	<i>tri</i>	<i>štyri</i>
N	dvaja – MR- živ. dva – MR – neživ. dve – ŽR, SR	traja – MR – živ. tri – MR – neživ., ŽR, SR	štyria – MR – živ. štyri – MR – neživ., ŽR, SR
G	dvoch	troch	štyroch
D	dvom	trom	štyrom
A	dvoch – MR – živ. dva – MR – neživ. dve – ŽR, SR	troch – MR – živ. tri – MR – neživ., ŽR, SR	štyroch – MR – živ. štyri – MR- neživ., ŽR, SR
L	o dvoch	o troch	o štyroch
I	dvoma/dvomi	troma/tromi	štyrmi

- základné číslovky od **5do 99** sa skloňujú podľa **vzoru päť**

<i>pád</i>	<i>päť - deväťdesiatdeväť</i>
N	päť, piati
G	piatich
D	piatim

A	päť, piatich
L	o piatich
I	piatimi

- číslovky zložené s **-jeden sú nesklonné**: *dvadsaťjeden žien, o dvadsaťjeden ženách, s tridsaťjeden deťmi*

- pri skloňovaní základných čísloviek od **22-29, 32 – 39, 42 – 49...**

môže byť **písaná podoba dvojaká**: a) **píšu sa ako 2 slová a obe sa skloňujú**: *dvadsiati dvaja muži*
b) **píšu sa ako jedno slovo a sú nesklonné**: *dvadsaťdva mužov*

- vyššie zložené základné číslovky:

ak sa vo vnútri výrazu nesklonujú:	ak sa vo vnútri výrazu skloňujú:
- spolu : <i>tisícpäťstoosemdesiatdva</i> - alebo oddeľujeme tisícky a stovky : <i>tisíc päťsto osemdesiatdva</i>	- oddelene iba jednotky : <i>tisícpäťstoosemdesiatich dvoch</i> - oddelene všetky časti : <i>tisíc päťsto osemdesiatich dvoch</i>

- **zlomkové číslovky** (zaradujeme ich k základným číslovkám) **pol** a **štvrt'**/štvrte – sú **nesklonné**

- **skupinové číslovky** sú **nesklonné** (dvoje, troje, štvoro, päťoro + Gpl. huslí, detí , úst.)

RADOVÉ ČÍSLOVKY

- **radové číslovky** vyjadrujú číselné poradie osôb, vecí a dejov: *prvý hráč, tisíci návštevník, prvýkrát zmeškal, tretí raz zvíťazil*

- zisťujeme ich otázkou **koľký (v poradí)?**

- radové číslovky k základným číslovkám *jeden, dva, tri, štyri* majú **nepravidelnú** podobu:

prvý, druhý, tretí, štvrtý

- radové číslovky **od 5 vyššie** sa tvoria pravidelne pomocou prípon, **skloňujú sa** podľa vzorov:

pekný – piaty, druhý, siedmy...

cudzí – tretí, tisíci

- za radovými číslovkami písanými číslicami píšeme **bodku**: 1.mesiac, 2.rok, 21. storočie

DRUHOVÉ ČÍSLOVKY

- **druhovú číslovky** označujú **počet druhov**, na ktoré sa rozdeľujú veci, deje alebo vlastnosti

- zisťujeme ich otázkou **koľkokoráký,-á,-é?**

- tvoria sa **zo skupinových** čísloviek **príponami** –**aký, -aká, -aké** alebo príponou –**ako** (*dvojaký, dvojako*)

- **ohybné** číslovky **sa skloňujú** podľa vzoru **pekný** – (*trojaký nápoj, trojaká farba, trojaké jedlo*)

- **neohybné** druhoú číslovky sú: *trojako, štvorako*

NÁSOBNÉ ČÍSLOVKY

- označujú koľko ráz (koľkokrát) sa opakuje istý dej alebo jav: *dvakrát prísť*

- koľkokrát sa stupňuje vlastnosť: *trikrát menší, dvakrát lepšie*

- zisťujeme ich otázkami **koľko ráz? koľkokrát? koľkonásobný? koľkonásobne?**

- **od základných čísloviek** sa tvoria: a) pridaním slova **raz**: *jeden raz, dva razy*

b) zložením s –**násobný**: *šesťnásobný (vzor pekný)*

c) so zložkou –**krát**: *osemkrát*

- **od skupinových** čísloviek sa tvoria: a) príponou –**itý**: *dvojitý (vzor pekný)*

5. Opakovanie učiva o slovesách (vid' 6. ročník)

Slovesný vid

Dej môžeme pomenovať dvojakým spôsobom: buď ako prebiehajúci, plynúci, alebo ako ukončený, zavŕšený.

Tento rozdiel sa v slovenčine vyjadruje pomocou **slovesného vidu**.

	sloveso	neurčitok	Budúci čas	Tvorenie bud.času
Nedokonavý vid	<i>píšem kreslí cvičili zatvárame</i>	<i>písať kresliť cvičiť zatvárat'</i>	<i>budem písať bude kresliť budú cvičiť budeme zatvárat'</i>	<i>Budúci čas tvoríme pomocou pomocného slovesa byť a neurčitku slovesa</i>
Dokonavý vid	<i>preskočila zatvoríme zacvičil si nakreslila</i>	<i>preskočiť zatvorit' zacvičiť si nakresliť</i>	<i>preskočí zatvoríme zacvičí si nakreslí</i>	<i>Budúci čas tvoríme len tvarom pnovýznamového slovesa</i>

6. Dynamický opis

Dynamický opis – opisujeme ním **deje, procesy, činnosti**, ktoré sa **opakujú**

- patrí sem napr. **opis pracovného postupu**
- **obsahuje slovesá**

7. Spojky

Spojky – sú slová, ktoré slúžia na vyjadrovanie vzťahov medzi slovami alebo vetami. (Spájajú slová alebo vety.)

- Môžu stáť na začiatku alebo vo vnútri vety.
- nepnovýznamové, neohybné slová

Prirad'ovacie – a, i, aj, ani, alebo, ale, buď, či, ba aj, iba, ba i...

Podrad'ovacie – že, aby, keď, lebo, pretože, keďže...

V. Skladba

1. Opakovanie učiva o jednoduchej vete (vid' 6. ročník)

2. Holá a rozvitá veta, viacnásobný vetný člen

Holá veta – veta, ktorá obsahuje len **prisudzovací sklad**. (podmet a prísudok)

Rozvitá veta – veta, ktorá obsahuje aj **iné vetné členy**.

Holý vetný člen – je vo vete samostatný. Nie je spresnený iným slovom.

Rozvitý vetný člen – je bližšie určený (spresnený) iným slovom.

Viacnásobný vetný člen – tvoria ho dva alebo viaceré rovnocenné vetné členy.

- Jeho členy sú oddelené čiarkou a posledný z nich je väčšinou pripojený čiarkou.

<i>Viacnásobný:</i>	
podmet	<i>Katka, Monika a Janka išli nakupovať.</i>
prísudok	<i>Malý Jakubko mal'oval a dotváral obrázok.</i>
predmet	<i>Zajtra kúpime chlieb, mlieko a med.</i>
prísl. určenie	<i>Zuzka sa správala milo, priateľsky.</i>
prívlastok	<i>Pekná a elegantná kabelka ostala na skrinke.</i>

3. Vetný základ a jednočlenná veta

Vety podľa členitosti

Dvojčlenná veta – veta, ktorá má **podmet** aj **prísudok**

- a) **úplná** – podmet aj prísudok sú vo vete **vyjadrené** (*Janko si lepí lietadielko.*)
- b) **neúplná**- vo vete je podmet **zamlčaný** (*Lepí si lietadielko.*) (*on*)

Prisudzovací sklad - je spojenie **podmetu** (môže byť aj nevyjadrený) a **prísudku**

- je jadrom **dvojčlennej vety**
- podmet a prísudok sú **rovnocenné** vetné členy

Jednočlenná veta – nemá podmet, má iba jeden hlavný vetný člen – **vetný základ**

Vetný základ : a) **slovesný** – Prší. Blýska sa. Je dusno. Dusí ma. Zabilo ho.

b) **neslovesný** – Drevona. Dva roky prázdnin. Babička. Požiar. SŠKP. Hav-hav.

Jednočlennými vetami pomenujeme:

- a) **prírodné javy a úkazy**: Svitá. Hrmí. Blýska sa. Prší.
- b) **fyzické a duševné stavy**: Pichá ma v boku. Bolí ma pri srdci. Dusí ma.
- c) **názvy podnikov, obchodov, kníh, filmov...**: Potraviny. Drogéria. Slovenský jazyk. Godzila.
- d) **výkriky, pozdravy, prejavy citov, pocitov**: Pozor! Super! Dovidenia! Joj! Bfíf!
- e) **príkazy a zákazy**: Nefajčiť! Nešliapať po tráve!

VI. Projekt

1. Pripravujeme projekt

2. Prezentujeme projekt

VII. Opakovanie učiva zo 7. ročníka

Vypracovala: Mgr. Tunde Halajová, CZŠ Romualda Zaymusa Žilina